

Posilňovanie dôvery spoločnosti v biznis predchádzaním korupčným rizikám

Martin PETER – Andrej NAŠČÁK

SACG | SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA
CORPORATE GOVERNANCE

Andrej Naščák

Martin Peter

Nutnou podmienkou pre fungovanie spoločnosti je dôvera. Dôvera medzi jej členmi, či už sa jedná o občanov, podnikateľské subjekty alebo inštitúcie štátu. Dôvera v to, že všetci účastníci sú si schopní plniť svoje záväzky. Ak sú tieto podmienky splnené, dôvera pôsobí stabilizačne a na druhej strane intrer alia prináša ekonomický progres. V protiklade k tomuto želanému stavu stojí fenomén korupcie, ktorý dôveru v správne fungujúcu spoločnosť podkopáva. Z pohľadu ekonómie, respektíve biznisu existuje morálny imperatív *Spoluvytvárať svet, ktorý skúmame*¹. Je preto len prirodzené, že Corporate Governance ako súbor pravidiel a najlepšej praxe pre správne riadenú spoločnosť sa zaoberá aj otázkami prevencie a potlačania fenoménu korupcie.

O korupcií môžeme skutočne hovoriť ako o jednom z najväčších neuhov spoločnosti. Podkopáva jej základné piliere, právny štát, ľudské práva samotnú dôvera v správne fungovanie demokratickej spoločnosti. Zároveň vytvára obrovské ekonomické a sociálne škody. Z kvantitatívneho hľadiska Európska komisia vo svojej protikorupčnej správe z roku 2014 odhadovala škodu spôsobenú korupciou v štátoch Európskej Únie (EÚ) vo výške 120 miliárd eur ročne². V roku 2016 Európsky parlament poopravil tento odhad na 179 miliárd eur. Ak sa niekomu zdá toto číslo vysoké tak je potrebné dodať, že suma 179 miliárd bola len spodnou hranicou intervalu, ktorý, pri započítaní všetkých možných nepriamych dopadov korupcie, končil na čísle 990 miliárd eur za rok.

¹ Economics as Moral Science American, Boulding, Keneth, Economic Review, 1969

² EU Anti-Corruption Report, Európska Komisia - COM (2014)

A to sú tieto čísla z roku 2016³. A ak sú ekonomické dôsledky korupcie závažné, jej sociálne dopady, ktoré môžeme priamo alebo nepriamo pociťovať na vlastnej koži všetci, sú ešte závažnejšie. Takouto výškou a dosahom škôd môže korupcia pôsobiť ako jedna z najväčších hrozieb fungovania demokratického sociálneho a ekonomického usporiadania krajín. Je to práve štát, ktorý je ohrozený vo svojej podstate fungovania, ak v ňom prekvitá a bujnie korupcia. A sú to občania a podnikatelia takéhoto štátu, ktorí postupne strácajú dôveru v jeho fungovanie.

Z pohľadu Corporate Governance má strata dôvery rovnako neúprosne a trvácne následky tak, ako to preukázala napríklad posledná ekonomická kríza z roku 2008, ktorá mala práve z dôvodu straty dôvery medzi jednotlivými aktérmi v niektorých ohľadoch oveľa dramatickejší priebeh a dopady ako Veľká hospodárska kríza 30 rokov minulého storočia.⁴ Naopak vysoký kapitál verejnej dôvery dokáže spoločnosti napomôcť k lepšiemu zhromažďovaniu zdrojov (práce, kapitálu, ideí a inovácií), ktoré jej následne generujú ekonomický rast a progres. Takéto spoločnosti stabilizujú spoločnosť a udržujú férové pravidlá hry.

Korupcia je zároveň globálnym fenoménom, ktorý nie je geograficky ohraničený. Globalizácia ekonomiky prináša aj globalizáciu korupcie. A s previazanosťou svetových trhov sa dôsledky neželateľného stavu v jednej ekonomike vedia rýchlo preniesť do iných jurisdikcií, a to nielen v podobe „*keď Amerika kýchne, Európa dostane nádchu*“, ale epidemiológii príbehov ako takých.⁵ Nové technológie umožnili šírenie takýchto príbehov a efektívne dali moc davu. V prípade korupcie tak **nádchu** dostávajú celé národy, ale aj ich susedia. Je preto len pochopiteľné, že štáty sa vzájomnou spoluprácou a prostredníctvom medzinárodných organizácií snažia potláčať fenomén korupcie a znižovať jej negatívne dopady na svojich občanov.

Organizácia spojených národov má dohovor proti korupcii⁶ a rovnako aj ostatné medzinárodné organizácie majú iniciatívy a dokumenty zamerané na boj s týmto negatívnym fenoménom súčasnosti. Do skupiny aktívnych hráčov proti korupciám patrí aj Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD). Tá v roku 1997 prijala Dohovor OECD o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách⁷. Ten predstavoval prvý právne záväzný medzinárodný nástroj zameraný na boj proti korupcii s cieľom chrániť spravodlivú konkurencieschopnosť v medzinárodných obchodných vzťahoch. Ratifikáciou Dohovoru sa zmluvné strany zaviazali odhaľovať a stíhať trestné činy korupcie zahraničných verejných činiteľov v rámci medzinárodných obchodných transakcií.⁸

Práca OECD pokračovala aj v oblasti prepojenia boja proti korupciám a Corporate Governance. Dôveru totiž samotné OECD definuje ako vieru, že osoby alebo inštitúcie sa zachovávajú konzistentne s očakávaniami pozitívneho správania. Práve pozitívne správanie je možné zabezpečiť presadzovaním pravidiel Corporate Governance, teda pravidiel, ktoré kultivujú podnikateľské prostredie a robia ho viac transparentným. Takými sú kódexy správy a riadenia založené na pravidlách OECD (na Slovensku Kódex správy spoločností na Slovensku⁹) a širšie pravidlá zodpovedného podnikania.

Okrem pravidiel Corporate Governance pre spoločnosti obchodované na regulovaných trhoch¹⁰ vydalo OECD v roku 2015 aj pravidlá Corporate Governance pre podniky s majetkovou účasťou štátu¹¹. V tom čase už v rámci OECD prebiehala rozsiahla diskusia o rizikách korupcie, z ktorého vyplynulo, že riziko korupčného správania je zvýšené práve v štátom vlastnených spoločnostiach. Preto minulý rok OECD vydala Usmernenia proti korupcii a ohľadom na integritu v podnikoch s majetkovou účasťou štá-

3 The Cost of Non-Europe in the area of Organised Crime and Corruption – European Parliament – EPRS 2016

4 Ben S. Bernanke, Timothy F. Geithner, Henry M. Paulson, Jr, Firefighting, 2019

5 Narrative Economics: How Stories Go Viral and Drive Major Economic Events, Robert J. Shiller, 2019

6 Dohovor Organizácie spojených národov proti korupciám – OSN 2003

7 <http://www.oecd.org/corruption/oecdantibriberyconvention.htm>

8 Pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 23. novembra 1999, publikovaný bol oznámením Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky pod č. 318/1999 Z. z.

9 Stredoeurópska asociácia správy spoločností na Slovensku, Kódex správy spoločností na Slovensku, 2016

10 <http://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance/>

11 <http://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance/>

tu¹². Ich cieľom je doplniť Usmernenia OECD pre správu podnikov s majetkovou účasťou štátu¹³ súborom odporúčaní pre štát, ako si má plniť svoju úlohou aktívneho a informovaného vlastníka.

Tieto Usmernenia sú zamerané na 4 piliere s príslušnou dobrou praxou: Integrita štátu, Výkon vlastníckych práv, Podpora Integrity a prevencie korupcie na úrovni podniku a Zodpovednosť podnikov s majetkovou účasťou štátu, pričom sa má na pamäti, že podniky s majetkovou účasťou sú autonómne entity na ktoré dohliada vláda a vysoko postavený verejný funkcionári, ale stále podliehajú všeobecne platným zákonom v príslušnej jurisdikcii v ktorej pôsobia. Výkon akcionárskych práv v takýchto podnikoch by mal byť aktívny a informovaný, podporujúci integritu a prevenciu korupcie v jednotlivých podnikoch, a to vrátane detekovania korupcie v podobe vyšetrovania a vynútiteľnosti.

Práve tieto podniky s majetkovou účasťou štátu boli totiž, popri verejne činných osobách, vyhodnotené ako subjekty s najväčším rizikom korupcie a iného zákony porušujúceho správania. V tejto súvislosti je treba podotknúť, že na Slovensku dochádza k zjednoteniu chápania verejne činných osôb a správcov podnikov, keďže od nového roku je integrita v spoločnostiach s majetkovou účasťou štátu upravovaná aj novelou ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov, v znení účinnom od 1. 1. 2020, ktorá medzi verejných funkcionárov zaradila aj členov orgánov spoločností, ktorých do funkcie priamo alebo nepriamo navrhuje alebo ustanovuje štát (čl. 2 ods. 1 písm. zc)), pričom títo nominanti sú povinní podať oznámenie, v ktorom uvedú okrem iného príjmy a majetkové pomery za predchádzajúci kalendárny rok (čl. 7 ods. 1), ktoré bude následne zverejnené na webe (čl. 7 ods. 8).

OECD v zmysle svojho mandátu¹⁴ nešla tak ďaleko a aj v tejto oblasti zvolila formu mäkkých pravidiel, teda odporúčaní a sprostredkovania najlepšej praxe, a touto prehľadnou formou zostavila zoznam najdôležitejších pravidiel prevencie korupcie, ktorými by sa mali štáty pri riadení svojich podnikov inšpirovať. Inšpiráciu v dobrej praxi OECD našla aj Slovenská asociácia Corporate Governance, ktorá ešte v roku 2017 zriadila Riadiaci výbor zložený zo zástupcov asociácie, Ministerstva hospodárstva SR, Ministerstva financií SR, Ministerstva spravodlivosti SR, Burzy cenných papierov v Bratislave, Ekonomickej univerzity a Eximbanky s iniciatívou vydať samostatný kódex správy podnikov s majetkovou účasťou štátu, a za týmto účelom slovenským podmienkam prispôbiť OECD usmernenia pre podniky s majetkovou účasťou štátu. V decembri 2019 bol *Kódex správy podnikov s majetkovou účasťou štátu na Slovensku*, daný na medzirezortné pripomienkové konanie. Dôležitou súčasťou Kódexu bude jeho dodržiavanie a za týmto účelom príprava adekvátneho reportovacieho štandardu na báze „dodržiuj alebo vysvetli“.

Pripravovaný slovenský kódex, ako aj usmernenia OECD majú za cieľ zlepšiť transparentnosť výkonu vlastníckych práv štátu v ňom vlastnených spoločnostiach. Dúfame, že sa tento cieľ podarí a práca Slovenskej asociácie Corporate Governance a jej členov prispeje k zlepšovaniu podnikateľského prostredia a celkovej ekonomickej a sociálnej úrovne na Slovensku.

*Autormi článku sú
 Mgr. Martin Peter a Mgr. Andrej Naščák
 členovia SACG*

12 OECD (2019), Guidelines on Anti-corruption and Integrity in State-Owned Enterprises, OECD Publishing, Paris,

13 OECD (2015), OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprise 2015, OECD Publishing, Paris

14 Článok 5 b) Dohovoru o organizácii pre hospodársku spoluprácu a rozvoj